

**«Теопільська центральна бібліотека»
Теопільської селищної ради**

**«Голод 1932 – 33 років: страшні
сторінки історії України»**

(Історична довідка)

Теопіль

2021

Голодомор 1932—1933 років — масовий, навмисно організований радянською владою голод 1932–1933 років, що призвів до багатомільйонних людських втрат у сільській місцевості на території Української СРР (землі сучасної України за винятком семи західних областей, Криму і Південної Бессарабії, які тоді не входили до УСРР) та Кубані, переважну більшість населення якої становили українці. Викликаний свідомими і цілеспрямованими заходами вищого керівництва Радянського Союзу і Української СРР на чолі зі Сталіним, розрахованими на придушення українського національно-визвольного руху і фізичного знищення частини українських селян.

Українська революція 1917-1921 рр. стала переломним моментом нашої історії. Вона прискорила становлення української політичної нації, національної еліти й селянської верстви. Хоча Українська революція зазнала поразки, національне відродження було настільки сильним, що більшовики не могли його ігнорувати. Вони змушені були піти на створення у 1919 році квазідержави – УСРР і певні поступки українському національному рухові, результатом якої стала українізація та НЕП. Українізація швидко досягла вражаючого успіху. В 20-х рр. розпочався український культурний ренесанс на чолі із українською інтелігенцією. Проте до кінця 1920-х років у СРСР ствердився тоталітарний комуністичний режим із суворою суспільною ієрархією. Будь-

який прояв незгоди або нонконформізму негайно жорстоко придушувався і карався.

Форсована індустріалізація та суцільна колективізація шокувала селян з їхньою природженою повагою до приватного майна. Коли розпочалася конфіскація землі та майна, а людей почали силою заганяти в колгоспи, село повстало. Колишні господарі не могли собі дозволити втратити можливість розпоряджатися результатами своєї праці.

У 1930 р. відбулося близько 4 тис. масових виступів, в яких взяло участь близько 1,2 млн. селян. За перші 7 місяців 1932 року органи ГПУ зафіксували в УСРР понад 900 масових виступів, що складало понад 56% усіх антиурядових акцій в СРСР за цей час. Незважаючи на тиск партійних і державних органів, майже 500 сільських рад в Україні відмовилися приймати нереальні плани хлібозаготівель. Улітку 1932 року через наростання спротиву Й. Сталін із оточенням приймає рішення про організацію в Україні штучного голоду, щоб шляхом винищення частини населення залякати інших і не “втратити Україну”.

Голодомор став результатом чітко спланованої політики Кремля. Безпосередньо до Голодомору призвело посилення попередньої політики визиску та введення в дію нових механізмів геноциду наприкінці 1932 р. Головним із таких механізмів

стала масова конфіскація усього продовольства на відміну від попереднього часу, коли забирали переважно зерно. Конфіскація вимагала напруження всього репресивного апарату системи, а також залучення багатьох містян, робітників у примусовому порядку, співробітників компартійного апарату. Для вилучення продовольства створювалися спеціальні загони з активістів, які ходили по сільських обійстях і здійснювали обшуки. З початком 1933 р. ці спеціально навчені активісти забрали все їстівне у мільйонів людей, прирікши їх на масовий голод. Люди почали тікати з уражених голодом територій. У відповідь влада намагається ізолювати голодуючих в межах окремих населених пунктів та територій. З цією метою був застосований режим «чорних дошок». Села, занесені на «чорні дошки», оточувалися збройними загонами міліції та радянських спецслужб. Вивозяться всі запаси їжі. Забороняється торгівля та ввезення будь-яких товарів. Занесення населених пунктів або територій на «чорні дошки» було рівнозначно смертному вироку їх жителям. Голодуючі намагаються вибратися за межі України. У відповідь у січні 1933 р. режим забороняє виїзд селян з території України та Кубані, заселеної переважно українцями, що стало ще одним елементом політики Голодомору. Втікачам перестають продавати квитки на залізничний та водний транспорт. Блокуються дороги до міст.

Тих, хто встиг виїхати, заарештовують і повертають назад.

В результаті були створені несумісні з життям умови для значної частини населення України. Голодуючі опинилися у замкненому колі, повністю залежні від волі державного та партійного апарату. Навколо теми Голодомору була встановлена повна інформаційна блокада, яка тривала фактично з 1932 р. до здобуття Україною незалежності. Приховування інформації про злочин Голодомору може вважатися однією з ознак геноциду. Крім мотиву приховування доказів злочину та унеможливлення надання допомоги голодуючим, інформаційна блокада переслідувала й іншу мету. В той час СРСР проводив активну міжнародну та торгівельну політику, і розголос про голод в Україні міг мати негативні наслідки для налагодження міжнародних контактів та підписання торгових контрактів. Тим не менш, деякі західні журналісти, які побували за залізною завісою тоталітаризму, публікували репортажі про злочин, доносили світові інформацію про те, що там діється насправді.

Ще однією складовою геноциду було свідоме блокування інформації про голод. У січні 1933 року радянською владою було зробленою заяву про відсутність голоду в країні. Сталінський режим відмовився від зовнішньої допомоги.

Наслідки Голодомору

Голодомор 1932-1933 років охопив період з квітня 1932 року по листопад 1933 року. За ці 17 місяців було вбито понад 7 мільйонів людей в Україні і 3 мільйони українців поза її межами, в регіонах, що історично були заселені українцями: Кубань, Північний Кавказ, Нижнє Поволжя та Казахстан. Пік Голодомору припав на весну 1933 року. В Україні від голоду щохвилини вмирало 17 людей, 1 400 – щогодини, понад 30 тисяч – щодня... Питання кількості людських втрат України від Голодомору досі залишається відкритим.

Реальні цифри загиблих замовчувалися, що підтверджується наданим владою розпорядженням не реєструвати смерть дітей у віці до одного року. Українці у віці від 6 місяців до 17 років становили близько половини всіх жертв Голодомору. У зв'язку з цим, середня тривалість життя українців у 1933 році становила 7,3 років в чоловіків і 10,9 років у жінок. За всю історію людства подібних показників ніде не було зафіксовано.

За антиукраїнською спрямованістю та масштабністю застосування, голод 1932-1933 років виявився найжахливішою зброєю масового знищення та соціального поневолення населення України, якою скористався тоталітарний комуністичний режим.

Тобто Голодомор в Україні став соціально-гуманітарною катастрофою глобального масштабу.

Наслідком злочину геноциду, окрім фізичного вбивства мільйонів людей, стало руйнування традиційного українського устрою життя. Голод став зброєю масового біологічного знищення українців, на довгі десятиліття порушив генетичний фонд народу, призвів до морально-психологічних змін у свідомості українців. Традиційна культура та народні звичаї зазнали деформації. Голодомор повністю змінив звичний порядок господарювання на селі. На десятки років українські селяни були зведені до становища безправних колгоспників, позбавлених паспортів та пенсій.

Психологічними наслідками Голодомору стали почуття вини та сорому. Люди відчували провину за те, що не змогли врятувати рідних, сором за аморальні вчинки, які чинилися задля виживання.

Із послабленням комуністичного контролю над суспільним життям у другій половині 1980-х років відновлюється пам'ять про Голодомор. З 1993 року в Україні на державному рівні відбувається вшанування безневинних жертв Голодомору. У листопаді 2008-го в Києві було споруджено Національний меморіал жертв Голодомору. Загалом в Україні встановлено понад 7.100

меморіалів, пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених жертвам Голодомору.

Вшанування жертв Голодомору

Пам'ять про Голодомор стала невід'ємною частиною національної пам'яті українського народу. Щороку в четверту суботу листопада українці запалюють свічки як символ пам'яті про вбитих голодом.

Використана література:

1. Василенко, Володимир

Голодомор 1932 – 1933 років в Україні як злочин геноциду: правова оцінка . - / В. Василенко. – Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2009 . – 48 с.

2. Вавринчук М. П., Маркова С. В.

Голодомор 1932-1933 років на Хмельниччині: причини і наслідки / М. П. Вавринчук, С.В. Маркова . – Хмельницький, 2008 . – 218 с.

3. Голодомор 1932-1933 в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України. Ін-т історії України. – Київ : вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007 . – 1128 с.

4. Лиха коса голодомору: 1932-1933. Авт. Колектив: П.П. Панченко, М.О. Багмет, М. А. Журба та ін.- Київ: Украна, 2008 . – 432 с.

Електронні ресурси:

Голодомор в Україні (1932—1933) - — Вікіпедія
<https://uk.wikipedia.org> › wiki ›
Голодомор_в_Україні_

[Голод 1932-1933 років в сучасній українській історіографії](https://old.uinp.gov.ua)
<https://old.uinp.gov.ua> › publication ›
[golod-1932-193...](#)

Склала:

Л. Л. Кравченко

Відповідальна за випуск:

С. А. Рудик